

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 11 maja 2016 r.

Adam Bodnar

VII.520.1.2016.AG

Pani
Elżbieta Rafalska
Minister Rodziny, Pracy
i Polityki Społecznej
ul. Nowogrodzka 1/3/5
00-513 Warszawa

W dniu 11 lutego 2016 r. uchwalona została **ustawa o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci** (Dz. U. poz. 195, dalej jako: ustawa), **określająca warunki nabywania prawa do świadczenia wychowawczego oraz zasady przyznawania i wypłacania tego świadczenia.**

Rzecznik Praw Obywatelskich z satysfakcją odnotowuje przyjmowanie przez państwo rozwiązań prawnych i finansowych, które stanowią wsparcie dla polskich rodzin. Niemniej jednak, obserwując proces legislacyjny, w tym opinie wyrażane przez Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych (opinia GIODO do druku sejmowego nr 216 z 9 lutego 2016 r., DOLiS-03-32/16/BG/8270/16), Rzecznik **powziął wątpliwości odnośnie do realizacji prawa do prywatności oraz prawa do ochrony danych osobowych w przepisach tej ustawy.** W związku z powyższym, w dniu 30 marca 2016 r. Rzecznik zwrócił się do Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych o informację w tej sprawie. W dniu 11 kwietnia 2016 r. do Rzecznika wpłynęła odpowiedź GIODO. Kopie wystąpienia oraz odpowiedzi GIODO przekazuję w załączeniu.

Ponieważ odpowiedź GIODO nie rozwiązała wątpliwości, lecz dodatkowo je wzmocniła, zwracam się do Pani Minister o rozważenie poniższych wątpliwości.

Z punktu widzenia zgodności ustaw z Konstytucją, a w szczególności z art. 47 i z art. 51, zasadnicze wątpliwości budzi art. 14 ustawy, który reguluje utworzenie centralnego rejestru obejmującego informacje gromadzone na podstawie przepisów ustawy przez organy właściwe i samorządy województw podczas realizacji zadań w zakresie świadczenia wychowawczego. Ani ustawa, ani uzasadnienie do projektu ustawy nie zawierają analizy

zasadności gromadzenia danych osobowych na poziomie centralnym. Nie jest zatem jasne, czy cel i zakres pozyskiwanych danych mogą być uznane za „niezbędne w demokratycznym państwie prawnym” i czy takie ograniczenie prawa do prywatności będzie mogło być uznane za zgodne z art. 47 i art. 51 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji. Naruszenia konstytucyjnego prawa do ochrony danych osobowych można upatrywać bowiem w nałożeniu obowiązku zbierania danych w granicach wykraczających poza ramy wyznaczone przez Konstytucję. Szczegółowej ocenie pod kątem realizacji przesłanek wskazanych w powołanych wyżej przepisach Konstytucji należałoby poddać zatem art. 13 ustawy i zweryfikować, czy wszystkie dane są niezbędne dla realizacji świadczenia. Wątpliwości Rzecznika budzi w tym kontekście np. konieczność podawania szczegółowych informacji o dochodach, w tym również każdego członka rodziny w sytuacji, gdy osoba występująca o przyznanie świadczenia nie spełnia kryterium, o którym mowa w art. 5 ust. 3 ustawy.

Ponadto, sposób zasilania rejestru, a także zasady udostępniania danych innym podmiotom, w tym brak regulacji odnośnie do trybu udostępniania informacji z rejestru centralnego oznaczają, że można stwierdzić brak spełnienia podstawowych przesłanek uzasadniających gromadzenie danych osobowych, czyli adekwatności, przejrzystości i precyzyjności. Należy zwrócić również uwagę na kwestię braku uregulowania okresu przechowywania danych osobowych przez organy właściwe i inne upoważnione podmioty oraz marszałków województw, a także brak uzasadnienia dla 10-letniego okresu przechowywania danych w rejestrze centralnym. Stoi to w sprzeczności nie tylko ze wskazanymi wyżej wzorcami Konstytucji, ale też z zasadą czasowego ograniczenia przetwarzania danych, wyrażoną zarówno w ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2015 r. poz. 2135 ze zm., dalej jako: uodo), jak i w obowiązującej jeszcze dyrektywie 95/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 24 października 1995 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w zakresie przetwarzania danych osobowych i swobodnego przepływu tych danych (Dz. Urz. W L 281 z 23.11.1995, s. 31 ze zm.), a także w opublikowanym w dniu 4 maja 2016 r. rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (tzw. ogólne rozporządzenie o ochronie danych, Dz. Urz. UE L 119 z 4.5.2016 r., s. 1).

Dodatkowo, zastrzeżenia Rzecznika budzi sam przebieg procesu legislacyjnego, a zwłaszcza brak konsultacji z Generalnym Inspektorem Danych Osobowych w zakresie brzmienia art. 38 ustawy, na podstawie którego wprowadzane zostały zmiany w uodo, a także nieuwzględnienie w trakcie procesu legislacyjnego innych uwag przedstawianych przez GIODO. Takie rozwiązania, jak uchwalone w art. 38 ustawy, mogą być uznane za sprzeczne nie tylko z Konstytucją, ale również ze wskazanymi wyżej aktami prawnymi UE.

Trzeba także przypomnieć o wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE) w sprawie C-201/14 *Smaranda Bara* z 1 października 2015 r (ECLI:EU:C:2015:638), gdzie TSUE dokonał interpretacji art. 10, 11 i 13 dyrektywy 95/46/WE i orzekł, że przepisy te stoją na przeszkodzie środkiem krajowym, które pozwalają organowi administracji publicznej państwa członkowskiego na przekazywanie danych osobowych innemu organowi administracji publicznej i na ich dalsze przetwarzanie, bez informowania osób, których dane dotyczą, o tymże przekazaniu i przetwarzaniu.

W ustawie znajdują się również inne przepisy, które mogą być uznane za niezgodne z przewidzianym w art. 51 Konstytucji RP prawem do prywatności w aspekcie prawa do ochrony autonomii informacyjnej każdej osoby. W tym kontekście można wskazać na art. 10 ust. 2 ustawy, wprowadzający możliwość pisemnego upoważnienia przez właściwy organ kierownika „innej jednostki organizacyjnej gminy” lub innej osoby na wniosek m.in. kierownika „innej jednostki organizacyjnej gminy”, który nie wskazuje, kto dokładnie może mieć dostęp do danych osobowych.

Ustawa uchyla także art. 23 ust. 4a ustawy o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2015 r., poz. 114 ze zm.), co może w praktyce oznaczać konieczność weryfikacji faktu samotnego wychowywania dziecka w formie pełnego wywiadu środowiskowego, a w konsekwencji prowadzić do przetwarzania danych osobowych w zakresie szerszym, niż wskazywałby na to cel ustawy. Gromadzenie i przetwarzanie danych o niepełnosprawności, wysokości dochodu czy karalności nie wydaje się niezbędne dla potwierdzenia, że osoba ubiegająca się o świadczenie rzeczywiście samotnie wychowuje dziecko. Oznaczać to może sprzeczność z zasadami wynikającymi z ustawy o ochronie danych osobowych, a także z art. 51 ust. 2 Konstytucji RP.

Ponieważ Rzecznik Praw Obywatelskich przychylnie ocenia wszelkie rozwiązania, które mogą wpłynąć na poprawę funkcjonowania rodzin w Polsce, stojąc jednocześnie na straży praw zagwarantowanych w Konstytucji, w tym prawa do prywatności, działając na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2014 r., poz. 1648 ze zm.), zwracam się do Pani Minister z uprzejmą prośbą o odniesienie się do powyższych wątpliwości.

W związku z informacjami o możliwości dokonania w niedługim czasie nowelizacji ustawy, zwracam się również z prośbą o poinformowanie Rzecznika, czy rozważane są takie zmiany, które uwzględniałyby w najbliższej przyszłości zastrzeżenia GODO i Rzecznika Praw Obywatelskich.

Załącznik 2

Podpis na oryginale